

Twentse Post

MAANDBLAD VOOR CULTUUR EN GESCHIEDENIS



BEELDENE KUNST. STREEKTAAL. NAAM- EN VOLKSKUNDE

nr. 3

MRT. 1972

11^e jrg.

het ontwakend bewustzijn van Frank Colijn

GALERIE DE POOK HENGELO vestigde vorige maand de aandacht op een aantal schilderijen van de Enschedese kunstenaar Frank Colijn (21).

De thema's, die deze streekgenoot aansnijdt, blijken onderwerpen te zijn waarmee een actieve groep beeldende kunstenaars in Twente zich reeds geruime tijd bezig houdt, allen op geheel eigen wijze en in verschillende fasen van ontwikkeling.

Een ontwikkeling, die staat in de traditie van het menselijk zoeken naar waarheid, wijsheid en bestemming.

En ofschoon Frank Colijn nog maar net begint aan zijn levensbeschouwelijke speurtocht, onderscheidt hij zich al dadelijk van verschillende collega's door 'n redelijk besef van hetgeen hij in beeld brengt.

BEELDENE KUNST

DE WEG EN HET DOEL

Bekijken we het hierboven afgebeelde paneel, dan valt ons onmiddellijk de strakke horizon op, die het schilderij in een beneden- en bovenhelft verdeelt. Gelijktijdig wordt ons oog getrokken door een vreemd-geladen stapelwolk, die voelbaar te maken heeft met de heersende duisternis van het moment. Slechts aarzelend en op de tast zet men hier als wandelaar zijn schreden, ook al is de weg — op voorzienige wijze — volgens een ordelijk en doeltreffend systeem geplaveid. Dit planmatig ingericht kultuurlandschap, met zijn ruime boulevard, de verre gezichts-einder en de nachtelijke wolkenhemel, bezit een dwingende verwijskracht en gaat zwanger van een bedoeling.

Laten we luisteren naar wat de schilder er zelf van zegt.

Door middel van een aantal autobiografische fragmenten — opgetekend in een soort dagboek en terinzage neergelegd voor wie maar belang stelde in de achtergronden van zijn werk —, bood Frank Colijn de bezoekers van zijn expositie de gelegenheid, kennis te nemen van zijn persoonlijke gedachten aangaande de tentoongestelde schilderijen. Zo schrijft hij met betrekking tot het hiernaast afgebeelde paneel:

„De tegelweg symboliseert de weg die ik moet gaan. Het is de weg die me dwingt, een bepaalde richting in te slaan. Ik voel het doel waarnaar de weg leidt, maar ik kan het met mijn bewustzijn nog niet vatten. Er hangt een waas in mijn geest, die alles nog versluiert...”

Zelfbewust stelt Colijn vast, dat hij 'symboliseert'. Hetgeen wil zeggen, dat hij — met behulp van zintuigelijk waarneembare beelden — ónzienlijke geestelijke werkelijkheden tot uitdrukking brengt.

DE MUUR EN DE ANGST

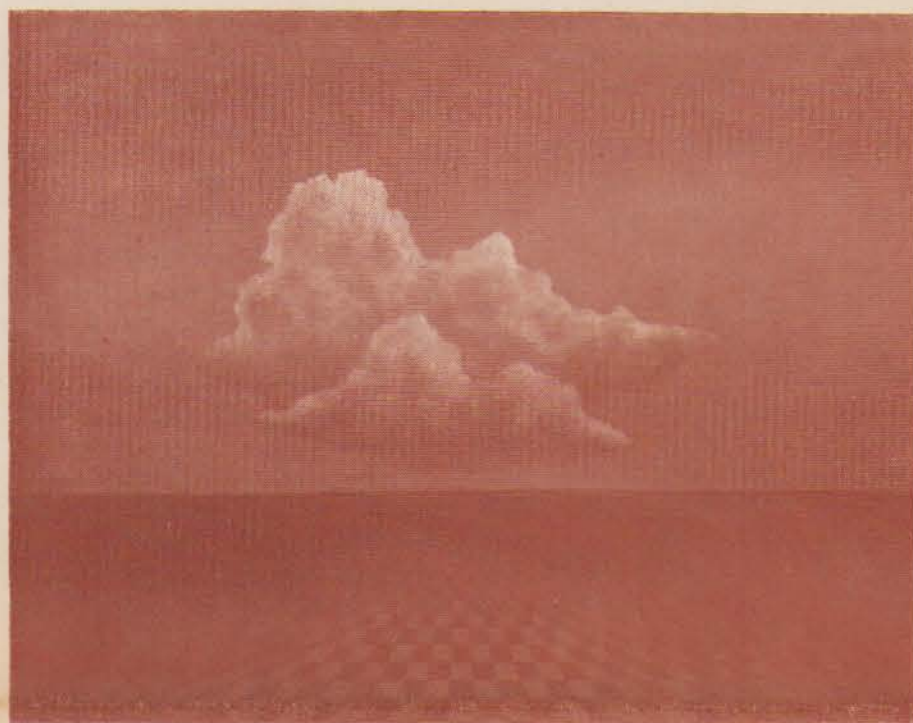
Bezien we het hieronder afgebeelde vervolg-paneel, dan blijken zich twee opvallende gebeurtenissen te hebben voorgedaan.

△ De kant-en-klaar geplaveide weg blijkt plotseling uit te lopen op een muur, die een peilloze diepte markeert.

△ Zonder enige aanwijsbare reden is daar een patertje in het beeld verschenen.

Ook van dit schilderij geeft Colijn 'n woordelijke interpretatie.

„Het pastoortje of patertje is het symbool van het geloof. In de tijd dat ik dit schilderij maakte, dacht en praatte ik veel over het geloof. Het was alsof ik hoopte met het geloof het gevoel van zinloosheid te kunnen verdrijven. Ik zocht en wroette in de verschillende godsdiensten, doch geen enkele kon het gevoel van zinloosheid wegnemen. Het meest aangetrokken voelde ik mij tot het Boeddhisme, maar ik voelde dat, als ik me er niet volledig aan overgaf, het geen verlichting kon brengen. Hartstochtelijk begon ik met yoga en houd dit een half jaar vol. Steeds voel ik, dat ik naar de rand van het plateau word ge-



trokken en dat ik over de muur moet kijken. Daarachter zal de stilte worden geopenbaard en daar zal ik alleen zijn. Ik heb grote angst en durf de werkelijkheid nog niet onder ogen te zien.”

HET SYMBOOL

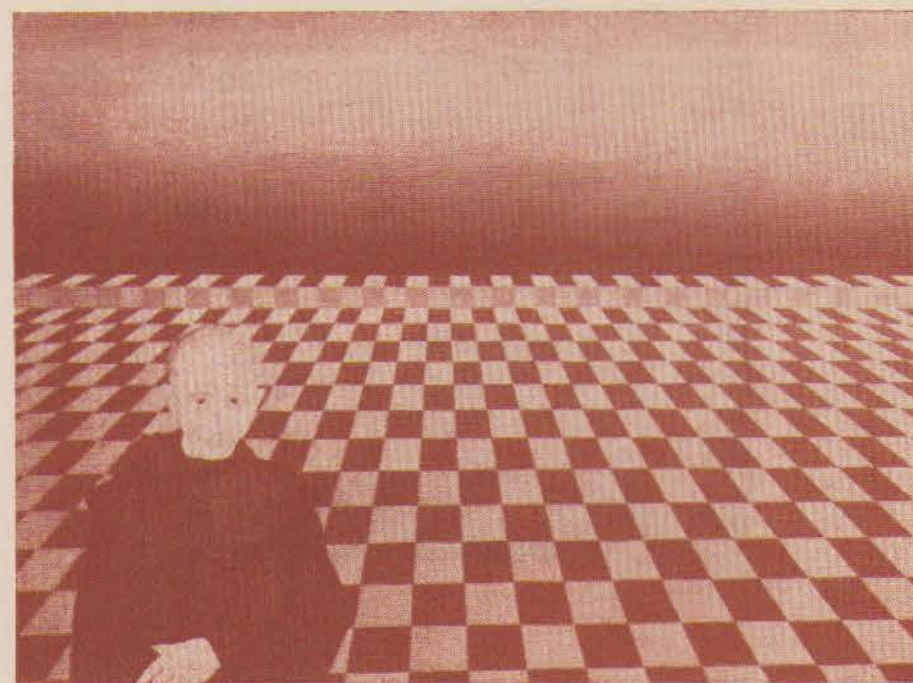
Evenals het zintuiglijk waargenomen beeld, bestaat ook het visionaire beeld uit meerdere elementen, waarvan men niet altijd even gemakkelijk of spontaan de betekenissen kan aflezen. En toch zijn deze 'dragerebetekenis' (teweten de symbolen) van het grootste belang voor een nauwkeurige informatie en een juiste overdracht van de boodschap.

Reeds bij een eerste poging tot

samenvatting of vertaling van Colijn's beeldverslag stelt zich de vraag naar het onderlinge verband tussen de gehanteerde symbolen:

'de weg', 'de horizon', 'de stapelwolk', 'het patertje' en 'de muur', binnen welk concept, in welke ontwikkeling spelen zij een rol?

Een belangrijke aanwijzing wordt ons gegeven door de functie, die het symbool vervult. Op eenvoudige wijze spreekt het over een orde, die hoger ligt dan wat het zelf betekent en is. Ja, anders dan een teken, verwijst het symbool naar echte bovenzinnelijke realiteiten, ongrijpbaar voor onze ogen en handen maar wel grijpbaar voor de gedachte. Het symbool staat derhalve in dienst van het denken. ◇



Twentse Post

Hoofdredacteur: J.W.M. GIGENGACK
Drukkerij, Redactie en Administratie:
TWENTSE POST, Beekstr. 5, Hengelo (O.)
Telefoon: 17987 — Postgiro: 820018
Leesgeld f 3.50 per half jaar. Los nr. 75 ct.
Advertentie-tarieven op aanvraag. Copyright Uitg.

VERVOLG BEELDENE KUNST

Het aanvankelijk voor zichzelf nog geheel onbewuste denken — ondergedompeld in de orde-loze vermenging van de verschijnselen — stapelt de ervaringen op en smeedt zich de werktuigen om de overvloedige gegevens te kunnen opnemen, verwerken en organiseren.

Dit denken bereidt 'de weg', zonder welke het bewustzijn noch zou kunnen ontstaan, noch zichzelf in bezit kan nemen, noch zijn activiteit kan inschakelen in de ons omringende wereld.

Dit denken ook streeft ernaar om zichzelf te omschrijven, daarbij gebruik makend van het symbool.

De tegelweg, waarvan Frank Colijn heeft vastgesteld dat zij 'de weg symboliseert die ik moet gaan en die me dwingt een bepaalde richting in te slaan', is derhalve de weg van de bewustwording en de zelfkennis.

DE SUBJEKT-ONTDEKKING

Naar de mate, waarin de op zichzelf terugbuigende mens er in slaagt te ontdekken wat hij niet is, voelt hij ook datgene duidelijker aan, zonder hetwelk hij niet zou zijn.

Reeds in het vroegste stadium van een ontwakend bewustzijn leeft de gedachte van een gezichts-einder of horizon, die de zichzelf bewustwordende blik tot het eerste besef roept van zekere beperktheden en grenzen, als ware het om de waarnemer van-meet-af-aan te beschermen tegen de aanmatigende waan, dat hij 'Het Zijn' zelve is, zichzelf in alles genoeg.

Ja, in Colijn's vervolg-paneel neemt deze horizon tenslotte de gedaante aan van een muur, waarop heel de inspanning van de wil om vooruit te komen en zijn onbekende doel te veroveren, ogenschijnlijk dood loopt.

Ogenschijnlijk!

Frank Colijn kent namelijk (nog) niet de opzet van deze ontgoocheling.

De onneembare muur, zij toont zich reëel aanwezig én ongenaakbaar én onverbiddelijk, louter-en-alleen om 'de gedachte van beperktheid en ontoereikendheid' — waarvan de schilder nog maar een voorlopige indruk heeft — volledig tot het besef te brengen

van zichzelf en van haar onherleidbare oorspronkelijkheid.

Of met andere woorden: Frank Colijn moet 'uitvinden' dat hij beperkt en ontoereikend is 'in zichzelf'.

En dat is wezenlijk iets anders dan een aangeleerde ónpersoonlijke — van het subjektieve leven losstaande kennis.

Kortom: geen stap meer vooruit op de tegelweg tenzij Colijn zijn waarnemende-**IK** ontdekt als 'subjekt'.

DE OBJEKT-ONTDEKKING

De overweging, dat Colijn in zijn hier besproken werk nog niet aan de 'subjekt-ontdekking' toe is, steunt op twee feiten:

□ Eerstens op het feit, dat de kunstenaar zelve niet medeaanwezig is in zijn schilderij. We zien wel de tegelweg, maar niet de eenzame wandelaar Colijn.

□ Vervolgens op het feit van de aanwezigheid van de stapelwolk; [1].

Het verband tussen die twee hangt samen met een andere, veel diepere betrekking.

De 'subjekt-ontdekking', wil zij niet alleen de ontdekking zijn van een **IK**, dat op jaloerse wijze het centrum van alles wil zijn, maar tevens en vooral de ontdekking van een **IK**, dat — in onverwoestbare realiteit, op onherleidbare en oorspronkelijke wijze — een **DEELHEBBEND WEZEN** bezit oftewel 'een geschapen zijnde' is, moet noodzakelijk tevens de idee in zich dragen van een 'óngeschapen, volkomen Zijnde' oftewel van een **GEVER** of **SCHEPPER**.

Zoals de aarde in nachtgewaad zou zijn gehuld wanneer de zon haar niet zou verlichten, zo ook kan er geen waarachtig licht vallen op een in duisternis ondergedompeld subjektief bestaan, indien er geen objektief Licht zou wezen dat — in de ware zin van een gave — aan het inwendige leven zijn bewustzijn schenkt.

En aangezien dit noodzakelijke, transcendente of bovenzinnelijke Licht, dat de menselijke persoonlijkheid verlicht en structureert, in het schilderij van Frank Colijn schuil gaat achter een stapelwolk, kan de kunstenaar ook zichzelf niet plaatsen in dit vooralsnog verduisterde landschap.

Onbewust formuleert Frank Colijn daarmee de filosofische en psychologische waarheid, dat men zich niet bewust kan zijn van zichzelf, wanneer men geen bewustzijn heeft van een transcendentie.

Of met andere woorden: de ontdekking van het **SUBJEKT** is afhankelijk van de **OBJEKT-ontdekking**; [2]. Van lieverlee komt de mens in een licht te staan, waarin hij zijn waarnemende, beschouwende-**IK** ontdekt als subjekt, gehecht met alle vezels aan een opperst en oneindig Objekt.

En inderdaad: waar de mystieke Zon kalmen machtig verschenen is in het werk van collega-kunst-schilders in Twente, daar zijn deze schilders zelf — onder uiteenlopende gestalten — zichtbaar in het betreffende schilderij méde-present; [zie als voorbeeld de afbeelding hieronder].

DE ANGST EN DE TWIJFEL

Onze 21-jarige kunstschilder uit Enschede heeft nog geen weet van een Licht, dat van buiten af (lees: 'van boven de gezichtseinder' of 'van achter de muur') verlichtend handelt in de mens. Het ontwakend bewustzijn van Frank Colijn is duidelijk een denken, dat zijn aanloop neemt. Waarbij het verbazingwekkend mag heten dat de mystieke Zon, alleen reeds door zich te stellen als een *gemis* (lees: 'schuil te gaan achter de stapelwolk') het denken volop in beweging zet. Een denken uiteraard dat zichzelf zoekt en zich toespitst op de zijns-vraag.

In harmonische samenhang met het geestelijke milieu, waarin Colijn zich hier beweegt, is in het visionaire beeld een Patertje verschenen. Precies daar, waar een onneembare muur de grens markeert van onze individuele vermogens, verschijnt de godsmans als aangewezen vertrouweling tussen de mens en de Onzienlijke. Hier ook, waar 'geloof' bij machte is de hindernissen te overspannen, die de bevrijdende opgang van de mens begeleiden als evenzovele konsekwenties van een herhaaldelijk versagen van de gewilde handeling, raakt Colijn door hoogtevrees bevangen en slaan zijn angst en moedeloosheid weldra om in twijfel en ontkenning:

„Daar, waar niemand meer was, wist ik dat ik alleen mijzelf kon helpen. En dat kon ik alleen door te accepteren dat er niets maar dan ook niets was, géen zin, énkkel eenzaamheid waarin je helemaal alleen staat. Hier begreep ik, dat ieder zijn eigen God is. . . .”

VOORBARIGE KONKLUSIE

Vanuit een algemene ervaring van ongenoegzaamheid en vanuit een ware liefde tot het Zijn, zoekt een diepe wil in Frank Colijn naar de zin van het bestaan. Aangemoedigd en geleid door hetgeen oprecht in een éerste en innigste verlangen werd gewild, ontdekt hij (volgens zijn eigen woorden) 'de weg die ik moet gaan' en voelt hij 'het doel waarnaar de weg leidt', ook al wordt dit doel nog versluiert door een waas. En dan opeens neemt hij

een houding aan, die niet overeenstemt met zijn meest oprechte wil. Ja, hij moet zelfs een tegen-gestelde wil in het leven roepen om — in strijd met hetgeen hij aanvankelijk heeft vastgesteld (dat er een weg is en een doel) — tégen zijn zin te kunnen accepteren dat er niets, maar dan ook niets is, 'geen zin, énkkel eenzaamheid'.

Hij, die op dit niveau van de waarneming hardnekkig zou kiezen voor 'het Niets', zou terecht dubbelhartigheid kunnen worden verweten.

Daarvan zij hier echter geen sprake.

Wel echter moet gezegd dat Colijn op z'n minst een voorbarige konklusie trekt, door uit hetgeen hij heeft vastgesteld te konkluderen tégen hetgeen hij niet heeft kunnen vaststellen.

Een voorbarige konklusie, die haar oorsprong vindt in een gebrekkige lezing en een eenzijdige formulering van de symbolen.

En dit laatste zij tot besluit van deze beschouwing nog nader toegelicht.

DE FUNKTIE VAN 'HET NIETS'

Het begrip van het Niets, door Colijn tot uitdrukking gebracht in de ledige ruimte of de peilloze afgrond achter de muur in zijn vervolg-paneel, is een kunstmatig begrip.

Wanneer de kunstenaar ons een schilderij had voorgezet, waarin elke abstrakte of figuratieve voorstelling ontbrak — een schilderij derhalve met als exclusief onderwerp 'het Niets' —, dan zouden wij ófwel de schilder in het geheel niet begrijpen ófwel moeten teruggrijpen op tegenstellingen buiten de lijst van het schilderij. Zoals wij van de nacht geen besef zouden hebben zonder enig begrip van de dag, zo ook zouden wij van 'het Niets' geen besef hebben zonder enig begrip van 'Tets'.

Het Niets staat derhalve in dienst van hetgeen wél is! Het Niets staat in dienst van het Zijn.

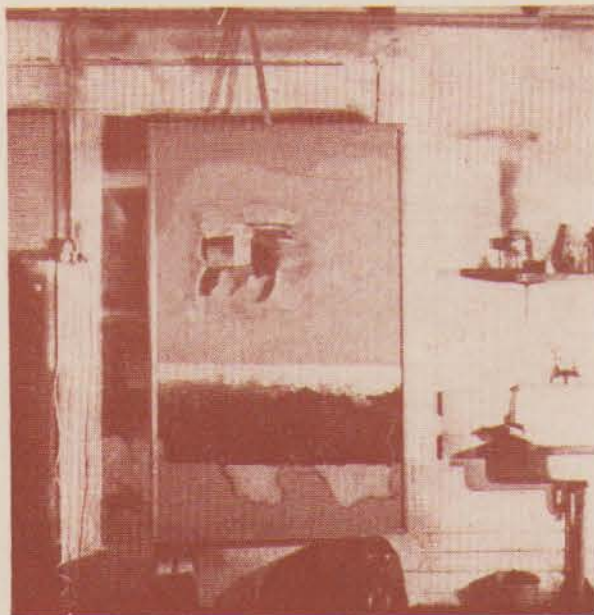
Bij de besluitvorming heeft Colijn in gedachten de bovenste helft van zijn vervolg-paneel afgesplitst van de benedenhelft, en hield toen alleen nog de ledige ruimte in zijn handen.

Op soortgelijke wijze kan men ook 'n zintuigelijke waarneming verminken.

Wie als getuige bij een verkeersongeval het alarmerende feit zou verdringen dat het slachtoffer hevig bloedt, splitst een belangrijk gegeven van de waarneming af en komt tot de konklusie dat er niets aan de hand is.

In de bekentenis: 'ik heb grote angst en durf de werkelijkheid nog niet onder ogen te zien', spreekt Frank Colijn rondt over een moed én een inspanning die zijn vereist om een complexe werkelijkheid in ons op te nemen, te verwerken en te bevestigen. De oplossing echter die hij thans biedt — 'het Niets' als doel van de menselijke ambitie — is een schijn-oplossing. Men rukt 'de -draggers-van-de-betekenis' niet zonder verwarring uit hun verband; de gehanteerde symbolen „tezamen" formuleren de volledige boodschap.

[zie verder kolom hiernaast]



In het atelier van Jan ten Voorde, Hengelo: schilderij 'Het Tweedelig Heelal', met boven de gezichts-einder de transcendente Zon en in de benedenhelft (onder een sterk vergeestelijkte gestalte) de kunstenaar in het schilderij mede present. Origineel voorbeeld van Objekt- en subjekt-ontdekking. In mystieke zin: authentieke verschijning van het Zijn en echte confrontatie met het Heilige.

Geesteren

IN DE BEIDE VOORAFGAANDE afleveringen over Geesteren is meermalen sprake geweest van 'de Verremoele' en 'de Noortmeule', twee vroegere watermolens op de Molenbeek aldaar.

Van de eerstgenoemde maalinrichting (oliewatermolen) resten nog een drietal maalstenen, gelegen op de hoge beekwal — een eindweegs voorbij de nog aanwezige molenstuw — in de Vermolenhoek.

Van de andere maalinrichting, enkele kilometers hoger gelegen op dezelfde beek — rechts van de straatweg naar Langeveen, direkt aan de stuw — rest steen noch spaan. Hier ligt aan de ene zijde van de beek het boerenhuis genaamd 'de Watermulder' (fam. Masseling), terwijl aan de andere zijde — op de hoge beekwal — een onbewoond huisje staat van baksteen, dat er zeer verwaarloosd uitziet en waarin na de afbraak van de korenwatermolen 'n stoommalerij gevestigd was. ◊

Wat dan wel is in het schilderij van Frank Colijn de funktie van 'het Niets'?

Het antwoord moet luiden:

zoals 'de gezichts-einder' en 'de muur' in dienst staan van de subjekt-ontdekking, zo staan 'de wolk' alsook 'het Niets' in dienst van de objekt-ontdekking.

De beeld-versterking, waarbij de 'gezichtseinder' tot 'muur' wordt en de 'stapelwolk' tot 'ledige ruimte', spreekt ons daarbij van een verscherping van de tegenstellingen alsook van een verzwaring van de druk, die kenmerkend zijn voor een kritieke fase in de bewustwording.

In gelijkwaardige samenhang met de overige betekenis-dragers formuleren deze symbolen de specifieke boodschap, dat er 'een weg' is en 'een doel' en dat 'geloof' ofwel 'vertrouwen' een essentiële rol vervullen bij het deelachtig worden van de door Frank Colijn begeerde 'verlichting'.

Deze volledige boodschap zal in staat blijken te zijn om de gespannen verwachting levendig te houden, onontbeerlijk voor nieuwe stappen en ontdekkingen op de weg naar bewustwording en „méér-ZIJN“; [3].

J. W. M. Gigengack

VOETNOTEN:

[1] de afwezigheid van deze stapelwolk in het vervolg-paneel maakt dit tweede feit niet ongedaan, daar beide voorstellingen ('de wolk' en 'het Niets') tot uitdrukking brengen dat het begeerde, noodzakelijke Objekt voor het oog verborgen is.

[2] beide ontdekkingen vinden overigens plaats binnen één en hetzelfde psychologische mirakel.

[3] over deze nieuwe stappen en ontdekkingen schreven wij in het pas verschenen boek 'de Trap der Vergezichten'; [in de boekhandel en bij TP].

Aan dezelfde beekzijde ligt iets verderop de boerderij van „'n Noemöllenboer" (H. Roelofs), tegenwoordige bewoner van het meermalen genoemde erve 'Naermölle' of 'Noortmeule' te Geesteren.

Zou het eertijds misschien zo zijn geweest dat de boer op het erve 'Noortmeule' aanvankelijk tevens de watermolen bediende? Méér voor de hand ligt het, dat tegelijk met de stichting van de korenwatermolen ook de grondslag werd gelegd voor de dichter bij deze maalinrichting gelegen boerderij 'de Watermulder'. Maar bepalen we ons hier verder tot de beschikbare historische gegevens.

DE MOLENS VAN GEESTEREN

Ter Kuile schrijft in zijn bekende boek over de Twentse watermolens:

„De watermolen van Geesteren (bedoeld is hier de korenwatermolen ofwel 'Noortmeule', waarvan een foto in genoemd molenboek; red. TP) stond als een prae-historische paalwoning aan de molenkolk. Twee geslachten Masselink hebben de molen bediend; hun voorgangers waren de Mensman's en die moeten erf en molen gekocht hebben van de Heer van Almelo. Op het mulderserve bevindt zich een perkamenten stuk, waaruit valt af te lezen dat de Graaf en de Gravin van Rechteren te Almelo op 11 nov. 1770 hadden verpacht 'an Albert Euverinck ende sijne huysfrou Janna Jansen tegenswoordig Mulder en Mulderse wederumb onse eigendommelijcke korenwaetermoolen en het muldershuys en Hof voor een tijd van twalef agtereenvolgende jaren tegens een pagt eene somma van vier hondert en vijftig Caroli gulden...' In hetzelfde stuk bleek de pacht in 1782 voor gelijke termijnen te zijn verlengd."

HISTORIE

Voorts meldt Ter Kuile in zijn molenboek:

„Ten opzichte van den molen dwang ten behoeve van deze watermolen vond ik in het huisarchief Almelo 'n request, waarbij de boeren van Tubbergen zich in het najaar van 1776 wenden tot Ridderschap en Steden met hun bezwaren, dat het hun zo'n last veroorzaakte hun koren te moeten brengen naar 'de Geestersche watermoolen' en dat zij verzochten dat vanwege de Heer van Almelo, als eigenaar van dien molen 'tweemalen iedere week' het koren zou worden gehaald uit het dorp Tubbergen, met aanbod hunnerzijds om een halve stuijver per schepel in die vervoerskosten bij te dragen, ofwel anders hun zelf vergunning te verlenen 'n korenwindmolen bij Tubbergen te mogen zetten. Na oppositie van de Heer van Almelo, in wiens handen het request was gesteld om advies, werd 28 Febr. 1777 dit verzoek afgeslagen. Hier hebben we dus een mooi voorbeeld van een ban- of dwangmolen!"

Met betrekking tot de lager gelegen oliewatermolen in Geesteren tenslotte, weet Ter Kuile in zijn molenboek nog te melden, dat „bij koopcontract van 11 Juni 1819 Ds. H. L. Donckerman en

zijne huisvrouw C. M. Halbrood te Tubbergen aan H. A. Robken, cichorij-fabrikateur te Albergen, verkochten: een Oly-watermolen met alle gereedschappen genaamd 'de Verdermolen', met twee woonhuizen en het zogenaamde maatje en daarbij liggende wijert (Twents woord voor een kolk of vijver en ook wel voor een bleekveld; Red. TP) groot ongeveer 35 mud voor de som van 13000 gld. De watermolen bleef in het bezit van de familie Robken totdat deze bij het begin van de 20e eeuw door erfopvolging kwam aan de heer G. J. M. Eenhuis, burgemeester van Lisse. Een foto van deze eveneens op stelten rustende molen vindt men in het genoemde molenboek van Ter Kuile; Red. TP). Nadat het waterschap de Regge, afd. Schipsloot, laatstgenoemde eigenaar in de twintiger jaren al enige malen verzocht had om de molen en de stuw 'ten behoeve van beteren waterafvoer te verwijderen', is de molen vermoedelijk weldra gesloopt."

De bejaarde heer Gerard Lambertus Hemmer (geb. 7 febr. 1877), die vorige maand zijn 95ste verjaardag vierde, herinnert zich nog, dat het vóór de 1ste Wereldoorlog altijd druk was op de oliewatermolen in zijn dorp.

De boeren kwamen van heinde en verre, zelfs uit de buurt van Ootmarsum en Weerselo, om hier hun vlas- en raapzaad tot olie te doen stampen. Zij, die een lange reis hadden afgelegd, kwamen soms 's avonds bij de Vermolen aan en bleven op het muldershuis overnachten. De mulder werkte 's nachts door, zodat de boeren de volgende morgen al vroeg de terugreis konden beginnen. Overdag werd de mulder dan door een molenaarsknecht afgelost.

Uit vlaszaad werd lijnolie gewonnen, bestemd voor de linoleum-, zeep- en verffabrieken.

Raapzaad (van kool- of knolrapen afkomstig) leverde raapolie op die werd gebruikt voor de consumptie, het bakken van pannenkoeken enzovoort alsook voor de verlichting op de boerderij wanneer de schemer viel. 'Pikkerusken', die groeiden in het veld, werden daarbij als lont gebruikt. Later kwam de petroleum, maar dat was beslist geen vooruitgang, want een petroleum-lampje werd 'Stink-fiesken' genoemd.

De bejaarde heer Hemmer weet zich ook nog te herinneren dat niet ver van het vroegere 'Eylershuis' (aan de tegenwoordige Eylersweg in de Vermolenhoek) een windmolen heeft gestaan op de zogenaamde 'Möllenhaar', waar de boeren uit west-Geesteren — vermoedelijk eerst na de Franse Revolutie, toen 'het recht van de wind' niet langer een voorrecht was in handen van de adel, doch vrij was geworden — hun graan lieten malen.

De landbouwers, die in oost-Geesteren woonden, brachten toen hun graan naar de thans nog bestaande maar niet meer in gebruik zijnde windmolen van Kienhuis aan de provinciale weg naar Tubbergen; [zie foto boven].

Laatstgenoemde windmolen, gebouwd van steen, was voordien een zogenaamde standaardmolen



... molen van Kienhuis...

en behoorde toen aan de boer op 'de Meyershof' ('de Meyer'), die de maalinrichting aan Kienhuis verkocht, aldus opa Hemmer, die als scholier nog bij meester W. G. A. J. Röring in de klas heeft gezeten.

Op het erve 'de Meyer' aan de Meyersweg bewaart men betreffende voornoemde windmolen een kontraktbrief uit 1820, waarin 'Albertus Masselink, Landman op 't Meyer te Geesteren en Albertus Nijhuis, Landman, mede in gezegde Buurschap Geesteren ter andere zijde' overeenkomen om voor gezamenlijke rekening een korenwindstandaardmolen te bouwen op de zogenaamde Zandberg gelegen ten Noorden van de weg van Tubbergen op Geesteren tussen de huislieden Berg en Boswenger.

In het aangrenzende Langeveen, dat eertijds tot 'de Drieschicht' behoorde (de marken Geesteren-Vasse-Mander) en waar in 1803 het eerste huis werd gebouwd nadat de gezamenlijke markegenoten het ambt van markerichter van de Graaf van Almelo hadden aangekocht, werden ook twee windmolens opgericht. De kleinste daarvan, zonder stelling, was tevens de oudste. De tweede windmolen werd omtrent 1909 door de Langeveense broodbakker J. A. van der Aast gekocht in Dwingelo (Dr.) en — na demontage aldaar — opgebouwd in de buurschap Langeveen door molenbouwer Rudolph van Houssel.

Wordt vervolgd.

... opa Hemmer (95)...





losse nrs. TP

0.75

verkrijgbaar:

ALMELO:	Hilarius' boekh., [Grotestr. 88; Scholten's boekh. [Grotestr. 116;
BORNE:	boekh. t. Tusscher, [Grotestr. 153;
DELLEN:	boekh. Ten Voorde, [Langestr. 10;
DENEKAMP:	boekh. Sombekke, [Brinkstr. 2;
ENSCHDE:	Berkhout-Twente, [Boulevard no. 345; v.d. Broek & Adolfs, [de Klomp 9; boekh. Witkam, [de Klomp 22;
GOOR:	boekh. Bokhove, [Grotestr. 42;
HAAKSBERGEN:	boekh. Van Rooij, [Blankenb.str. 23;
HENGELO:	Boek en Blad, [Brinkstr. 7; boekh. Broekhuis, [Enschedeestr. 19; boekh. Wichems, [Marktstr. 23;
LOSSER:	de Lange's boekh., [Gronausestr. 13;
OLDENZAAL:	boekh. Bruggeman, [Grotestr. 5;
RIJSSEN:	boekh. t. Harmse, [Wierdensestr. 4;
WIJRDEN:	boekh. Reterink, [Plein 23.

'PORTRET VAN DELDEN'

IN 1322, THANS DUS 650 JAAR geleden, verleende bisschop Frederik van Zierik aan de Deldenaren verlot hun woningen en haardsteden — uit veiligheids-overwegingen — te verleggen naar het 'Nije Delden', daarbij gelijke rechten waarborgend als voorheen.

Deze toestemming van de bisschop van Utrecht, die behalve kerkvorst tevens landsheer van Twente was en bijgevolg ook de veiligheid in zijn gebied moest behartigen, is voor de Deldenaren-van-nu aanleiding om in de aanstaande maand mei de grondlegging van hun stad feestelijk te herdenken. De stadsrechten dateren van elf jaar later (1333).

BOEKEN

Bovengenoemde historische feiten verklaren het initiatief van de plaatselijke Culturele Raad, een boek over Delden het licht te doen zien. Een zinvol plan, dat in handen van uitgever Witkam te Enschede alsmede van de streekkenner Adriaan Buter te Neede en de boekdrukkerij van de Twentsche Courant te Oldenzaal tot een fraaie uitgave heeft geleid, waarvoor Everhard Jans uit Almelo de omslag verzorgde. Een vlot geschreven 'Portret van Delden', dat een geschenk is aan iedereen die van dit bekoorlijke landstadje en zijn unieke omgeving houdt, en dus geen exclusief kadoo voor specialisten in jaartallen, familie-stambomen en andere gortdroge feitelijkheden. Integendeel. Het boek, dat Adriaan Buter over Delden schreef, is een portret geworden in vele kleuren, waartussen het grijs van het verleden nauwelijks de kans krijgt om de boventoon te voeren.

Jawel, een schilderachtig en tegelijk realistisch portret waarvan de grote aantrekkelijkheid is gelegen in het feit dat het op een bijzonder knappe wijze een geschiedenis-van-eeuwen op handbreedte en ooghoogte nabij brengt, als ware het of de verf van de tijd nauwelijks is opgedroogd. [20.50]

'OET ET OALE DOARP'

WIE REEDS IN DE VERONDERSTELLING verkeerde dat ze uitgestorven waren, de Twentse meesters-van-de-vertelkunst met hun begenadigde gevoel voor humor, hun gezegende woordenschat en hun zalige staat van levenswijsheid, zal al lezende in het zojuist verschenen boek van Bernard Plegt — 'Oet et oale doarp' — kunnen vaststellen: de geboren volksverteller, hij leeft!

In een weldadige eenvoud en soepelheid van taal, die de verborgen schoonheid van 't Twents vermag te doen schitteren, tekende de schrijver het milieu waarin hij opgroeide van kind tot man. In een terugblik, waarin hij weer 'de blasse schemmen van de oalen oet 't doarpken van doomoals zag gaon', heeft hij het gedrag gadeslagen, alsmede de omstandigheden in ogenschouw genomen en de volks-filosofie overdacht, die het typische, karakteristieke, onvergetelijke beeld voor ogen scheppen van de mensen uit zijn tijd en zijn dorp:

'dore Hèermken', die in zijn onnoztheid niettemin duidelijk de toekomst voorzag, alsook 'de Roterjongs', wiens reizen — in de jaren van storm en drang — zich uitstrekten van het oude dorp tot ver over de oceaan, om maar enkele van de vele dorpsfiguren te noemen die in dit kostelijke boek evenzovele spiegels zijn van de menselijke ziel.

Een uitgave die 'n verrijking betekent van de dialect-literatuur. WITKAM / ENSCHDE [10.75]

'OET DE STICHELTON'

DIT JAAR VIERT HET 'OAT-mösker Carnaval' het vijfjarige bestaan van de luisterrijke zittingen in de Siepelstad. Bij gelegenheid daarvan heeft men de liederen van het Hofkoor en de humoristische toespraken van de vele carnaval-sprekers gebundeld in een klein maar toch waardevol boekje, verschenen als no. 8 in de *Kleine Twentse Reeks* van Uitgeverij Witkam te Enschede. Klein doch waardevol, ondermeer omdat 'de preute vanoet de stichelton' (zoals men in Ootmarsum de 'Bütt' noemt, 'de prèekstool van de carnaval-sprekkers') tezamen met de carnavalsliederen werden vastgelegd in Twents dialect. Aldus is een klein document ontstaan van hedendaags lokaal woordgebruik ter plaatse. Voorts is het boekje een goed voorbeeld van de schalkse humor, zoals die in de jonge carnavals-traditie van Twente wordt bedreven. Deze luchthartige scherts, die zich bedient van vrolijk makende tegenstrijdigheden, verwijst onophoudelijk naar gewijzigde toestanden en opvattingen in de samenleving, en biedt daardoor tevens een zicht op de beleving van eigentijdse gebeurtenissen en ontwikkelingen.

De 'Zittingscommissie Carnaval Oatmöske' heeft met dit boekje verder een bescheiden maar toch weer waardevolle bijdrage geleverd tot de geschiedschrijving van 'het Twentse Carnaval', dat - in 1955 gestart te Oldenzaal - zijn vleugels in onze streek steeds breder heeft uitgeslagen. TWENTS - GELD. UITGEVERIJ WITKAM / ENSCHDE [4.95]

Bekende pleisterplaatsen op de

TWENTE-ROUTE

Hotel Haarhuis Zenderen
In 't herte van Twente

Café - Restaurant de Rustende Jager



in het ongerepte Bentelo

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)
Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

napoleon BAR

Voor gezelligheid en sfeer! Wim Keizer Marktstr. 6

DENEKAMP ..

Dan een bezoek aan het museum: „Natura Docet“. Of een wandeling op 't landgoed Singraven met watermolen en een rondleiding in het kasteel. Inlicht: VVV, Grotestr. 15, Tel. 1.05: bgn 1310.

Bezoekt het zeer moderne zwembad te

Rijssen

* Een typisch landstadje (emidden van de bossen)
* Een ideaal oord voor een rustige vakantie
INLICHTINGEN VVV RIJSSEN TEL. 2303

- Denekamp -

Natuur Hist. Museum, Watermolen, Kasteel Singraven, Verwarmd Openluchtbad, Manege, Bos en Heide, VACANTIEOORD

biedt tevens gunstige gelegenheid voor INDUSTRIESTIGING

Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking volkomen industrie-mind. Inl. bij het Gem.huis.

CAROUSSEL

* BAR *

de zaak waar het altijd kermis is!

CAFÉ-RESTAURANT

Het Wapen van Beckum

(Wed. Boenders)

Speciaal ingericht voor diners en partijen

(Gelegen aan de weg Hengelo-Haaksbergen)
Prima keuken - Ruime pakeergelegenheid

DELLEN

De parel van Twente

Prachtig natuurschoon, grootste eikenbossen van Europa, oud stadje, vele monumenten. Prima hotels, camping, pensions.

Vraagt inlichtingen en folder bij:

VVV-DELLEN

Bureau: Langestraat 70, tel. 05407-1338

Dauwtrappen-Delden 11 mei 7 u.

rondritten per JAN PLEZIER

en kleinere rytuigen

te Ootmarsum

dagelijks door het stadje

en omgeving

Inlichtingen: VVV-Stadhuys, Tel. 05419/1561

Tubbergen met Vasse en Hezingen

Rustige, bosrijke omgeving

Eenvoudige en gemoedelijke bevolking

Lage pension-prijzen en lage tarieven.

Inlichtingen V.V.V. Tubbergen



Havezathe Het Everloo

Bekend om de pannekoeken
VOLTHE
(bij Oldenzaal)
Tel. 05411 - 244

„de kop'ren smorre“

Twents ethoes in Maarkel

an de grote weg van Hengel naar Deamter
[Twentse specialiteiten]

